

Studier Kritiker och Notiser.

Literär Tidning.

N° 11.

Lördagen den 26 Mars

1842.

Lärobok i Mekaniken af *Adam Wilhelm Ekelund*, Math. Adj. vid Kongl. Carolinska Universitetet. L. W. A. Första Delen. Statik. Lund 1838. 168 sid. in 8:o.

I Sverige är ofta fallet, att vetenskapliga arbeten, särdeles läroböcker, utgifwas, utan att någon recensent gör sig den mödan att upplysa allmänheten om deras vetenskapliga värde. En kritisk domstol, hvilken granskar utkommande skrifter är isynnerhet nödvändig i ett land, der ingen censur gifwes, hvilken före tryckningen lägger några band på författaren. Swanstående arbete, oaktadt utkommit för mer än 3 år sedan, och härstädes begagnadt som lärobok, har aldrig förut blifwit recenseradt eller ens anmaldt i något literaturblad. Rec. tror sig hafwa så mycket mera anledning, att underkasta detsamma en noggrann pröfning, som ingen af de skrifter, hvilka samma Författare utgifwit, varit föremål för någon offentlig granskning i vårt land.

De första 5 sidorna af Förf:s arbete äro att anse som en slags inledning till det hela, hwarest en del definitioner på rörelse, kraft, jämvigt o. d. anföras. Rec. tillstår att han funnit sig föga tillfredsställd wid genomläsningen häraf. Förf. har hufwudsakligen följt *Poisson*, men likväl tillåtit sig wispa förändringar, och dels stympat dels aldeles uteslutit en del af dennes definitioner. Första definitionen uttrycker Förf. sålunda:

"En kropp säges vara i rörelse, då kroppen eller des delar efter hand intaga särskilda ställen i rymden."

Förf. skiljer riktigt mellan kroppen och des delar, alldenstund wid den rotatoriska rörelsen icke egentligen den förra, utan blott de sednare röra sig, men uttryc-

ket efter hand motsvarar icke det successiva, som är rörelsen eget. *Poisson* uttrycker sig på följande wis:

"Un corps est en mouvement, lorsque ce corps ou ses parties occupent successivement différens lieux dans l'espace."

I det följande anmärker *Poisson*, att wi icke kunna bestämma något om en kropps rörelse, utan genom dennes jämförelse med andra kroppar, samt att till följe häraf all rörelse som wi se nödvändigt är relativ; men huru vigtig denna sanning än må synas, nämner vår Förf. icke ett ord derom. Andra definitionen hos Förf. lyder så här:

"Swarje orsak, som sätter en kropp i rörelse kallas kraft."

Denna definition är för inkränkt, alldenstund ofta händer att krafter inbördes förstöra hwarandras werkan, så att kroppen förblifwer i hwila. *Poisson* uttrycker sig sålunda:

"On donne, en général, le nom de force à la cause quelconque qui met un corps en mouvement, ou seulement qui tend à le mouvoir, lorsque son effet est suspendu ou empêché par un autre cause."

I §. 3 lemnar Förf. definition på jämvigt och i §. 4 förklarar han betydelsen af ordet *Mekanik*.

I §§. 5 och 6 afwiker Förf. från *Poisson* och gör uppmärksam på skillnaden mellan fasta och flytande kroppar. Fast kropp definierar Förf. så här:

"En kropp säges vara fast, då läget för kroppens delar sins emellan icke kan förändras af gifna krafter."

Denna definition physiskt betraktad och i motsättning till definitionen på flytande kropp är aldeles falsk. En dylik kropp gifwes icke. Rec. är öfvertygad, att äfwen den obetydligaste kraft, som werkar på en kropp, i någon mon måste förändra delarnes inbördes läge.

Men om man ock wille öfwerse en dylif i många fall aldeles omärkbar molecular-förändring hos kropparne, skulle en elastisk stång eller en böjlig tråd enligt Förf:s definition icke kunna räknas till fasta kropparnes antal, alldestund förändringen af delarnes inbördes läge wid krafterns inverkan, här är ganska påtaglig. Rec. har sig wisserligen befant, att man i Statiken merendels antager, att krafterna verka på ett orubbligt system af materiela punkter, samt endast då anser en kropp för fast, när den icke ger efter för de krafter, som verka på densamma; men ett dyligt begrepp om fasthet är blott ideelt och får icke förblandas med kropparnes physiska fasthet och icke, som här är fallet, ställas i motsättning till begreppet som kropparnes fluida tillstånd. Förf:s definition på flytande kropp är följande:

"En kropp säges vara flytande, då läget för kroppens delar sins emellan kan förändras af hwilken kraft det vara må."

Rec. kan lika litet godkänna denna sednare definition som den förra. Wore densamma riktig skulle den elastiska stängen eller böjliga tråden höra till flytande kropparnas antal och strängt taget skulle alla kroppar bli flytande, alldestund en kraft icke kan verka på en kropp utan att till en wis, om också omärklig grad, rubba delarnes inbördes läge. För att göra sig ett riktigt begrepp om fluiditet är icke nog att man förutsätter en wis rörlighet kroppens delar emellan, ty en sådan äga äfwen de så kallade fasta kropparne, utan man måste afslägsna allt sammanhang mellan de minsta delarne eller de så kallade moleculerna, hwaraf kroppen kan anses sammansatt, d. w. s. man bör anse kroppen sammansatt af idel materiela punkter, hwilka icke sammanhållas af någon inre kraft, utan blott lyda tyngdlagarne. En hufwudsak är att cohesionskraftens frånvaro utsträcker ända till de minsta delarne. En aldrig så fint pulsweriferad kropp blir aldrig flytande, derföre att den är att anse som ett aggregat af små fasta kroppar af bestämbar storlek.

Ett annat fel i Förf. definition på flytande kropp ligger i uttrycket: hwilken kraft det vara må, som bör förändras till huru liten kraft som helst, ty i annat fall förledes man att tro, att fråga är om någon qualitativ åtskillnad krafterna emellan. Wi öfwergå nu till §. 7, der Förf. yttrar:

"Med anledning af denna kroppars indelning i fasta och flytande, indelas *Mekaniken* i följande delar: *Statik*, som handlar om fasta kroppars jämwigt,

Dynamik, som handlar om fasta kroppars rörelse,

Hydrostatik, som handlar om flytande kroppars jämwigt,

Hydrodynamik, som handlar om flytande kroppars rörelse."

Denna indelning är icke logisk, ty sjelfwa namnet ger tillkänna, att *Hydrostatiken* blott är en underafdelning af *Statiken* äfvensom *Hydrodynamiken* af *Dynamiken*. Då likwäl i all indelning ligger något arbiträrt wilja wi icke widare uppehålla oss härwid.

§. 9, der Förf. förklarar hwad som förstås med en krafts applicationspunkt, tillåter han sig en digression på 2:ne sidor, för att wisa huru läget af en punkt i ett plan eller i rymden bestämmas med tillhjälp af rätvinkliga coordinatarlar. Rec. frågar huru en framställning af Geometriens hufwudläror kan finna en plats i en lärobok i *Mekaniken*? Dylika sammanhanget störande digressioner åt rena *Mathematiken* återfinnas öfwer allt i detta arbete, hwarom mera längre fram. §. 10 uttrycker sig Förf. sålunda:

"Den räta linie, utåt hwilken en kraft i hwarje särskildt ögonblick anses kunna röra applicationspunkten, kallas kraftens *riktning*."

Förf. har här gjort sig mera bryderi att definiera riktningen af en kraft än wanligtwis sker i läroböckerna. Man kan här fråga hwarföre icke kraften verkliga rör applicationspunkten i den bestämda riktningen om han anses kunna det? Bättre hade varit att utbyta uttrycket *anses kunna röra* mot *sträfwar att röra*. För begynnaren isynnerhet är Förf:s definition mörk.

I det följande yttrar Förf. att en krafts riktning i ett plan bestämmas genom de 2:ne vinklar som densamma gör med coordinatarlarnes paralleler. Rec. kan ej inse att härtill kan behöfwas mer än en enda vinkel, aldestund den andra i och med densamma är gifwen, när coordinatvinkelen är befant. Är deremot fråga om att bestämma en krafts riktning i rymden har Förf. rätt, då han antager, att härtill behöfwas alla 3 vinklarne, hwilka densamma bildar med hwardera af coordinatarlarnes paralleler.

§. 11 lemnar Förf. följande definition på lika stora krafter:

"Twenne krafter sägas vara lika stora om de, applicerade i sins emellan motsatta riktningar antingen till en och samma punkt eller till ändpunkterna af en oföränderlig linie, hålla hwarandra jemwigt."

Förf:s definition är otydlig när fråga är om krafter, som icke äro applicerade i samma punkt. Förf. hade bordt särskildt tillkännagifwa, att de båda krafternas riktningar böra sammanfalla med den oföränderliga linian, ty krafter äro hwarandra på sätt och wis motsatta, blott de äro parallela och sträfwa att röra applicationspunkterna åt motsatt håll i anseende till den räta linia, som förenar de sednare.

Angående krafter, som äro någon wis mångfaldig af en annan kraft yttrar sig Förf. på följande wis: "Applicerar man till samma punkt i samma riktning 2, 3, 4, krafter, hvilka hwar för sig äro besunna vara lika stora med en gifwen kraft, så erhåller man krafter, hvilka sägas vara 2, 3, 4, gånger större än den ursprungeligt gifna." Förf. synes här tro, att krafter, hvilka äro applicerade i samma riktning till samma punkt, af sig sjelfwa skulle sammanmålta till en enda, hvilket icke är fallet. Om t. ex. en magnetisk kraft verkar på en materiel med tyngd begäfwad punkt, och sträfwar att röra honom lodrätt nedåt, äro här i sjelfwa werket twenne krafter applicerade i samma riktning, nemligen den magnetiska kraften och tyngden. Man må litwäl icke föreställa sig, att båda krafterna härigenom förwandlas till en enda. Hwar och en bibehåller sin natur, och verkar för sig, ehuru båda understödja hwarandra. Rätta definitionen på mångfaldig af en gifwen kraft är följande: En kraft säges vara 2, 3, 4 gånger större än en annan, om densamma applicerad i en wis riktning till en gifwen punkt, håller jämwigt med 2, 3, 4, krafter, hvilka hwardera äro lika stora med den andra kraften och äro applicerade i en med den förra motsatt riktning till samma punkt.

I slutet af S. 11 yttrar Förf. att kraftens applicationspunkt, riktning och storlek utgöra 3 ting, som wid en krafts bestämmande alltid böra bestämmas. Det är ett misstag. Den punkt på riktninglinien, der en kraft är applicerad, är i ganska många fall likgiltig och låter icke bestämma sig, hwarom mera längre fram.

I S. 12 förklarar Förf. hwad man menar med krafters resultat och en krafts componenter. Innan Förf. definierat dessa båda begrepp hade varit i sin ordning att förut göra åskådligt, att en enda kraft werkeligen kan ha samma werkan på en kropp som flera krafter, hwilken sats i och för sig icke är aldeles klar. I sammanhang härmed bewisas, att en kraft,

som har enahanda storlek och applicationspunkt, men motsatt riktning med resultanten, håller jämwigt med componenterna. Förf. har här onödigtwis instränkt allmänligheten af sin sats, hwilken gäller oberoende af de båda först nämnda krafternas applicationspunkter. I det följande der den bekanta satsen bewisas, att då flera krafter hålla hwarandra jämwigt, är hwilken som helst, tagen i motsatt riktning, alla de öfrigas resultat, yttrar sig Förf. icke tydligt nog för begynnaren. Poinsot i sin förträffliga lärobok i Statiken har med wida större klarhet uttryckt sig i detta ämne.

I slutet af S. 12 yttrar sig Förf. sålunda:

"Man säges sammanfatta krafter, då man af dem härleder resultanten och fördela en kraft, då man af den härleder componenterna."

Bestämda artikeln wid ordet componenter passar här icke, alldenstund en krafts upplösning i flera kan ske på oändligt många sätt.

Härmed slutar Förf. sina definitioner, hvilka han anmärkningsvärdt nog gifwit namn af *Mekanik*. Sedan han sålunda på 5 sidor afhandlat *Mekaniken* öfvergår han på 6:te sidan till *Statiken*.

Till en början söker Förf. bewisa den bekanta satsen att en kraft, utan att förändra sin werkan, kan anbringas hwar som helst på sin riktninglinia, hwilken sats han uttrycker sålunda: "En kraft, som är applicerad till en gifwen punkt, förändrar således icke sin werkan, om man, utan att förändra kraftens storlek och riktning, applicerar kraften till hwad punkt det vara må på des riktning och anser afståndslinien emellan denne punkt och den gifne såsom oföränderlig." Förf. torde inse, att det icke kan göra tillfyllest att man anser afståndslinien oföränderlig. Den måste werkeligen vara oföränderlig, d. w. s. de båda materiela punkternas inbördes läge måste, till följe af kroppens fasthet, städse förblifwa detsamma.

I S. 14 der fråga är om att bewisa att resultanten till krafter, som verka uti samma räta linia och åt samma håll' är lika med deras summa, använder Förf. samma oklara method som i S. 11, att slå ihop flera krafter till en enda. Resultanten till flera krafter är icke en kraft som uppkommit genom dessa krafterns förenig med hwarandra, utan en kraft för sig, som har samma werkan som dessa, och kan sättas i stället för dem. Förf:s bewis är blott en simpel addition af kraft-enheterna och bewisar ingen ting om resultantens storlek. Sedan Förf. sökt bewisa sin sats när krafterna äro blott 2:ne och commensurabla, tilläg-

ger han, att hwad som gäller om commensurabla storheter gäller äfwen, såsom bekant är af Geometrien, om incommensurabla. Detta är wisserligen ett wigt sätt att hjelpa sig fram, men Nec. twiflar att Geometrien någonsin framställt en sådan sats, och för att öfvertyga Förf. om sitt misstag, will han hänwisa till Euclidis 10:de bok, der en mängd theoremer angående särskilda klasser af irrationela linier anföras.

Rätta sättet att bewisa ifrågawarande sats är följande. Kalla de båda krafterna P och Q och pönera att R är deras resultant. Äro nu krafterna P och Q commensurabla och V är ett gemensamt mått för dem båda, som innehålles p gånger i P , och q gånger i Q , så håller P enligt det föregående jämwigt med p krafter hwardera lika med V , samt Q jämwigt med q krafter, hwardera lika med V , förutsatt att dessa krafter verka efter samma räta linia och i motsatt rigtning med P och Q . Följaktligen hålla äfwen krafterna P och Q i förening jämwigt med $p+q$ sådana krafter som V i förening. Men då R är resultanten till P och Q håller äfwen R jämwigt med dessa krafter och måste följaktligen vara lika stor med $(p+q)V$, det är lika med summan af P och Q .

Äro båda krafterna incommensurabla kan bewiset erhållas genom exhaustion, om man först antager den satsen som gifwen, att om R är resultanten till 2:ne krafter P och Q , som verka efter samma räta linia och åt samma håll, är resultanten till krafterna P och $Q+X$ större, och resultanten till krafterna P och $Q-Y$ mindre än R . Antag att kraften V jämt mäter P och innehålles deri p gånger, så blir $P=pV$. Om man vidare antager att V innehålles i Q q gånger, så att Q är större än qV , men mindre än $(q+1)V$, så blir alltid summan af krafterna P och Q större än $(p+q)V$, men mindre än $(p+q+1)V$, huru liten V än må vara. Vidare emedan Q är större än qV men mindre än $(q+1)V$, är resultanten R till P och Q enligt föregående sats större än resultanten till P och qV , men mindre än resultanten till P och $(q+1)V$, när qV och $(q+1)V$ föreställa enkla krafter, som verka efter samma räta linia och i samma direction som P . Men resultanten till P och qV är lika med $(p+q)V$ och resultanten till P och $(q+1)V$ är lika med $(p+q+1)V$, således innehålles resultanten R inom samma gränser som summan af krafterna P och Q , och då detta gäller huru liten än gränsskilnaden V må vara, följer här af, att den måste vara lika stor med denna summa.

Äro krafterna flera än 2, sökes först enligt det

föregående resultanten till blott två krafter, hwilken kan substitueras i stället för dessa, och sedan resultanten till denna sednare kraft och den 3:dje, hwarmed fortfares till des ingen kraft mera är öfrig.

(Fortsättes.)

Gabriële Mimanso. Sista mordförsöket emot Konung Ludvig Filip i Frankrike, hösten 1840. Roman af Författaren till Törnrosens bok. 1 B. Stockholm 1841. 2 B. 1842.

Myntet som en Konung slår, bär hans bild. De olika tidehwarfvens anletsdrag utpreglas i konsternas verk, och den krets af föreställningar och känslor, som diktaren låter sammanslyta med karakteristiken af de handlande personerne, böjer sig för tidsandans intryck. Wi lemna derhån, huru mycket här af är illusion. De mångfaldigt olika modifikationer, som låna sig till uttryck för det humanas framträdande i werlande diktgestalter, bero till en del, af tidehwarfvens olifhet. Förmågan att återgifwa tidskarakteren i bilden af de personer, som diktaren med sin trollstaf kallar till lif, står i förhållande till den större, eller mindre divine-rande förmåga, som understödjer konstnärens fria productivitet. Ur denna synpunkt fela wi ej, om wi kalla skalden ett barn af sin tid.

Man kan ej bestrida den författare, hvars sista arbete wi här anmäla, en genomträngande blick, ej mindre för det yttre lifwets företeelser, än för det drama som aflöjar själens inre strider, passionernas wälde, tankens och individualitetens finaste stiftningar.

Man kan ej teckna det närvarande Pariserlifwet, utan att samma gång i skildringen upptaga de politiska sympathier, som söndra tänkesätten och skapa partier. Men någon tendensroman kan Ref. ej på grund här af finna, att nämde arbete är. Wisserligen är det ej swårt, att med ledning af de åsigter som Förf. på andra ställen framkastat, återfinna hans egna sympathier i dem som han tillägger diktens gestalter. Men ännu framstå de handlande personerna i alltför frisk individualitet, för att man i dem är berättigad att endast se abstractionsflekker, ämnade att skänka relief åt wisfa Författarens favoritföreställningar. Karakteristiken visar sig med få undantag vara naturen så trogen, att diktens frihet ej blifwit uppoffrad för den bibänfigten, att begagna personerna till substrat för wisfa abstracta satser.

Möta wi i denna Förf:s arbeten scener, som äro inspirerade af en rik och mächtig genius, så upptäcka wi derjemte drag, som påminna om en wild, grotesk och sybländstt grym fantasi, som omgifwer sig med torturredskaper, bilor och skräckscener. Likwäl kan med hänseende till det närvarande Pariserlifwet detta intryck lätt förklarast. Ty i en tidsteckning böra wi igenkänna dragen af det föremål, som tecknas. Och en dæmonisk skugga nedtynger och förmörkar det unga Frankrike, som idealiserar Maximilian Robespierres minne, och ställer hans bild bland dagens förgängliga Gudabeläten, som i samhällsupplöfande abstractioner gåfkar Gudomlig och mensklig ordning, och berusadt af blod och wällust, efter wanmäktiga upprorsförsök, slippar dollen till mera än ett konungamord. Denna anklagelse rättfärdigas af bokens titel och ämne. Den wäfnad af brottliga ränker, som i hemliga Ordenssällskaper finner sin utgångspunkt, denna dunkla wäf, hwars finaste trådar äro spunna af politisk fanatism och ärelystna drömmar, spännes ut till ett nät kring styckets hufwudpersoner; och detta nät omslingrar äfwen den widsträckt krets af les ouvriers, hwilka skjutas fram såsom marionetter, för att befordra främmande planer. Detta är den naturliga gången af sammansvärjningar.

Will Gabrielle Mimansos Förf. porträttera det yttre lifwet, sådant detta i tusende werlande gestalter möter wårt öga, så eger ingen en finare blick, eller en färgrikare pensel. Butikmansellen och les Ouvriers hafwa bittat för honom. Dränglen på gatorna i Paris och hammarlagen i Brimoires smedja, de blåa bluserna och Grisetten, upprorets werlande scener, och kokettens klippsta miner hafwa ej undfallit hans uppmärksamhet. Så mycket mera förundrad blir då läsaren, när enskilda taflor upprullas, hwilka ej bära Pariserlifwets färg, utan bilda en sluten krets för sig sjelfwa, främlingar såsom de äro i dagens hwimmel, de fria fantasiernas barn. Det wore missförstånd af skaldekonstens bestämmeelse, att endast begära genrebilder; och äfwen i copiornas illusoriska samning måste ligga något mera, än skenet af den yttre werkligheten; men när diktaren så wäl förstår att med wanliga medel åstadkomma sanna konstwerk, förefaller det besynnerligt, att han stundom anlitar ett machineri, som har hemma i fantasimogoriernas skuggwerld. Midtibland dagens scener bildar sig en grotesk cyclus af tilldragelser, som ingripa i styckets mekanik på ett owäntadt sätt. Bland hwardaglighetens folkträngsel och

hwimmel skapar fantasien en öfen, och diktarens werld är för ögonblicket höljd i en sky, som undandraget den alla profana ögonkast. Will Pater Ambrose Hyacint dölja Gabrielle för werldens ögon, så ser henne ingen mera än bokens hjelte, ehuru hon wandrar omkring i Palais Royal och på hufwudstadens gator. Mötet wid Navaloraman har tycke af de uppträden som wi se i ett skuggspel. Ställets ensamhet, den svartklädda, bländande gestalten, som endast hade ett öga och ett ord för hafwet och de sladdrande segel, som Navaloraman wisade henne; de afbrutna ord, i hwilka samma person sedan gaf lust åt ögonblickliga intryck, som då woro obegripliga för åhöraren, allt detta återkallar snarare flygtiga bilder ur en försvunnen dröm, än ett besök på en theater i Paris. Denna anmärkning bestrider ej, att drömmen skänkt oss en wacker tafsa. Att Pater Ambrose Hyacinte wäljer en Afrikanska till det kungamord, som han önskar se verkstätt, förefaller något fött. Dikten må skapa karakterer, och wi tänka oss en person sådan Pere Ambrose framstår, med de wid första påseendet skärande motsatser, som likwäl torde försmälta till ett individuelt lif, så snart massen faller och wi upptäcka att det är ingen republikan, som döljer sig i munkens capuchong. Historiska intryck förswära uti ifrågawarande fall möjligheten att tänka oss wissa motsatser förenade i en person. Wisserligen beror individualitetens frihet just på den mångfald af riktningar, som är alltför rik och widsträckt, för att några allmänna karaktärsbilder skulle förflå till att beteckna de talrika och hwarandra olika representanterna för olika partier. Om t. ex. mängden af republikaner röjer likgiltighet för Catholsk kristendom, så hindrar ej detta, att en enskild af dem bewarat motsatta intryck, hwilka till och med stelmat i widskypelse. Granska wi närmare Pater Ambrose, så skönjas alltför många drag af Aristokraten och ex-Jesuiten, för att man i honom kan wänta att finna en republikansk swärmare. Den upplösning som afslöjar, hwad hos honom war hyckadt, eller werkligt, förefaller rimlig, äfwen om den makt, som hans personlighet utöfwar öfwer ordenssällskapet, tyckes wara öfwerdrifwen, när illusionen blifwit stingrad, hwarpå denna makt hwilade. Redan i första bandet kan man skönja, hwad Förf. welat göra af Pater Ambrose, eller Grefwe Duonville. Ställen finnas likwäl som påtrycka denna karakter en fantastisk pregel; och scener utmålade, hwilka utmärka sig för en djup, poetisk effekt, och höja uppträdet till tragiskt pathos. Men i

en tafla af nutiden hafwa de ej sin plats. Ref. hänvisar till den skakande skildringen af Ambroses möte med hjeltinnan, i blommernas graf, då han påminner henne om alla de olyckor, som hans brott hopat öfwer hennes hufwud, räcker henne en dolk, och begär döden af hennes hand. Det starka uttryck af en brinnande passion, som diktaren förstått återgifwa, rycker läsaren med sig, äfwen om uppträdet förefaller främmande för den werld, till hwilken personerne sägas höra. Men det är mycket, som mera tillhör medeltiden, än nutiden, efter hwad Förf. sjelf widgår. De politiska sympathier och grundsatser, som bestämma karaktererna till handling äro uttryck af det närvarande tidehwarfswets föreställningskrets; och i detta hänseende förnekar sig ej nutidens inflytande äfwen på diktens alster och karakterer. Men sceneriet är till en stor del lånadt från medeltiden. Många af de handlingar, som bringa till utveckling de individualiteter, hwilkas intressen fiendligt beröra hwarandra, hafwa hemma i en mera Romantisk cyclus, än ett tidehwarf kan erbjuda, som låter det praktiska förståndet trampa i stoftet poesins skimrande illusioner; som ställer uppfinningsförmågan i industrialismens tjänst, för att mångfaldiggöra praktiskt nyttiga upptäckter och utsträcka nya jernbanor, i ställe för att sadla hippogryphen. Det är en tid, då wetenskaplig forskning, våra dagars ära, har intagit höjder, i hwilkas frostnätter diktens blommor skulle förtwina. Lifwet erbjuder ej mera ett rikt, romantiskt sceneri. Förf. sjelf erkänner, att mycket i hans arbete ej förnekar likheten med medeltiden. Händelsernas äfwenturliga pregel, karakterernas swärmiska anstrykning och passionernas styrka, som förwecklar handlingen, äro drag, hwilka understödjda denna uppfattning. Huru skola wi annars förklara många af de taflor, som fantasien inspirerat, men hwilka för mycket kontrastera med de tidsbilder, som dagens krönika ställer för vårt öga, för att de kunna tillwinna sig en plats i en tids-teckning, som sträfwar att endast återgifwa tidsandans intryck? Huru tänka oss en diktfigur, sådan som Gabrielle Mimanso, och den ställning hon intog till Örnförbundets medlemmar, och till Egalitairerne? Såsom frihetens personifierade symbol satt hon med sin emaljerade ros i Ordensällskapets krets, och hennes namn war för de arbetande klasserna, hwilka uppwiglades, endast en annan beteckning för frihetens. De woro i ofunnighet om en sådan person werkligen fanns till. Frågas likwäl, om ej denna bildbyrkan är främmande

för en tid, som försjunkit i drömmarne om revolution och republik? Wisserligen hade terrorismens tid under den äldre, Fransyska revolutionen sina förnufts-Gudinnor; men detta gyckel bortblåstes med windkasten för dagen. Så personligt ingripande som förf. framställer sin hjeltinna, då hennes namn både eldar de stridande till större ansträngningar, och hon sjelf är bestämmd att werksamt uppträda, kunna wi swärligen tänka oss qwinnan, utan i tidehwarf, då den chevaleresa qwinmodyrkan ännu ej hunnit blifwa en bortglömd tradition. Då hade en Orleansk jungfru betydelse, och en stor role att spela. Hämtad från den idékrets, som tillhörde dessa tider, är grundtanken till den tafla, som föreställer hjeltinnan nära nog förklarad i helgonskinnret, och med den blodiga klingan, som wisade brottet fullbordadt, för hwilket de sammanswurne werkade. Tänker sig läsaren ett fantasiflycke, med handlingen förlagd i fictionens omätliga riken, då är hwarje anmärkning obefogad, som stödjer sig derpå, att motiverna äro lånade från en tid, och sceneriet, så wäl som situationerna från en annan.

Men för den tidsomgifning, i hwilken Pater Ambrose blifwit stald, passar han icke; och de stora planer han hwälfwer i sitt hufwud, äro för chimeriska, för mycket bestridda af alla tidsförhållanden, för att ega rimlighet, såsom styckets motiver, eller för att winna insteg hos en så fint beräknande partichef, som nämde person wisar sig wara. Har han en gång utsett Gabrielle till det werktug, som han will för sina planer begagna, då är hon onekligen dertill den lämpligaste. En Maurisk flicka, tänkte hon sig personligheten mera ingripande, Konningarne omedelbart intresserade i folkslagens frider, slägthet och blodhämd gående i arf. Då hämdkänslan ej dör i den glöddande zonen, war Gabrielle brukbar att begagna för de sammanswurnas planer mot den furste, hwilken hon tänkte sig såsom sin slägts förtryckare och fiende. Pater Ambroses widskepliga föreställning, att en Amulet skyddade mot lönnmördaren Ludwig Philips dagar, står i sammanhang med folktron i Paris, att Fransmannens Konung hade en medalj med den heliga Jungfruns bild att tacka för sitt lifs räddning, då den så kallade helfwetesmachinen creverade d. 28 Juli 1835. Dessa medaljer förfärdigades af en nunna, för hwilken Jungfru Maria uppenbarat sig. (über das religiöse und kirchliche Leben in Frankreich, von Pfanz).

Författaren har en owanlig förmåga att i sam-

talsformens stenbara obetydligheter låta mången karaktäristiskt drag blida fram; han gör och förtroliga med de talandes egendomlighet och med de intryck, som ögonblickligen komma och försvinna, med de fina skuggningar af yttre föremål, som utbreda sig öfver en ur sitt slummer väckt känsla, och låta se en sinnesstämning, obetydligt rubbad ur sin jemnwig, en qwinlig fåfånga, som leker med angenäma intryck. Vi fåsta uppmärksamhet wid den mäterliga teckningen af en Fransysk butik-mamsell, den skalkfattigt täcka Victorine. Det är wisserligen blott en esquisse; men under pennans raske flygt hafwa hufvuddragen sammanflutit till en intressant bild. En widlyftigare, ännu lifwäl ej alldeles utförd teckning gifwes af Seraphine. Denna bizarra och fantastiska skugga till en skönare bild frosfar med stolta minnen, men låter förödmjufelserna öfverflydas af passionen. Wisdskapen är hos henne något poetiskt.

Att Julianne fått en plats i boken, torde mången mistycka, som fruktar, att den skära sänhet i känslan, som bör tillhöra ett sannt poetiskt konstverk, skulle lida af att dessa syndens döttrar wisa sig på en skådebana, för hwilken de äro lika mycket främmande, som för det finare umgänget. Möjligen torde swaras, att det är mindre sjuetterna som skildras, än sattet, hwar på de tecknas, som bestämmer ett stycke sedlighet, eller icke-sedlighet. Ur denna synpunkt kan ingen anmärkning göras.

Samtalet mellan Gabrielle och Pater Ambrose uti Nuonvillsta palatset, sedan hon är räddad från Örnförbundets hämnd, andas det innerligaste swärmeri, som häfwer alla motsatser, förenar ytterligheterna, och förflygtigar till en dunkel dimma det yttre lifwets gestalter. Swika ej trowärdiga tecken, så har hatet öfvergått i sin motsats; och i fall så är, måste detta tillskrifwas den dragningskraft, som det demoniska utöfwar på qwinnan. Möjligen är denna uppfattning ett missförstånd. Fortsättningen kommer att wisa detta.

Den egentliga romanhjelten har sina likars öde, att oaktadt alla egenskaper, hwarmed de utrustas, ej företrädeswis intressera. Nyfikenheten är spänd på utvecklingen af Gasparde Fénelons karakter, och att erfara, hwad som döljer sig bakom den republikanska fanatismen. Öfwer styckets plan är det för tidigt att yttra sig, innan rideaun fallit. Det är en rik fantasi som diktat. Må den bygga sina magiska Billor i sitt anborna rike, och skapa en cyclus af ditter, som ej

förblekna, när irrblossen flockna uti de politiska fantomernas fluggwerld.

Förf. till Törnrosens bok har ofta med owilja ytrat sig öfwer kritiker, och låtit förstå, att han ej mycket fäster sig derwid. Östridigt är äfwen en Förf. mera hemmastadd i sin werld, än Recensenten kan blifwa. Det är endast flygtiga ögonkast, som den sednare kastar derin. Undertecknad har med detta erkännande inrymt, att han delar det öde, som hwilar öfwer journalisten, att nödgas yttra sig om hwad som ligger så wäl inom som utom dess domsrätt.

C—m.

Berättelser ur Svenska Historien. X Delen af
And. Fryxell. Stockholm 1842.

Ett så känt arbete behöfwer blott anmälas. Men wid denna anmälan må ett ord tilläggas, "af förekommen anledning."

En rec. af förra delen yttrade i *Dagl. Allehandan*, att Fryxell är en skicklig compilerator, ej historicus i "högre mening."

Huc ventum est. Hwarföre är ej Fryxell historiker i högre mening? Twifvelsutan för det han ej satt barba philosophica på Elios anlete. Man har want sig wid någras orakelsprat — snillrika och sköna. Men — detta constituerar dem ej till historici utan till filosofher, theosophher eller något slags Sophher — eller sophister. Vi klandra ej att dessa äro något mer än, något annat än historici. Vi blott reservera och mot det falska begreppet om en historiker och den falska tillämpningen deraf på Fryxell.

Will nämnde rec. weta hwad en historiker per se är, så, om han ej kan läsa Herodotus och i allmänhet de klassiske historiskrifwarne, så råda wi honom att just läsa Fryxell. Han är pure non applicate historicus. Erkänner han ännu den rena Mathematiken för Mathematik, dermed ingalunda förringande all tillämpad, så torde han och godhetsfullt erkänna ren historia, och den finner han i Fryxell. Ann. slöt just nu *Tionde Delen*, och känner ett behof af detta uttalande. Det bör dock kunna uppwäga det andra anonyma omdömet, helst dess owäld måste erkännas, då undertecknad signatur ej betecknar någon art af Fryxells beundrade konst.

Den werkliga Historien är som källwattnet utan

färg, utan smak, utan doft. Så är Fryxells historia, derföre är han "Historicus i högre mening."

—n.

Notiser.

Universitetet i Göttingen har genom döden förlorat en af sina berömdaste och tillika äldsta Lärare. Den 6 i denna månad dog neml. derstädes i en ålder af 82 år Geheime Justitsrådet och Professorn A. S. L. Heeren, kommandör af hanzoverska Guelph-orde och riddare af flera andra, hvaribland äfwen svenska Nordstjernan, samt ledamot af en mängd lärda Akademier och samsfund, deribland svenska Vetenskaps-Akademien.

Förlags-Föreningen i Köpenhamn inbjuder till subskription på en ny upplaga af "Solbergs samliga Skuepil" i ett band, beförd af A. C. Boye. Arbetet kommer att utgöra omkring 50 ark i stor median-8:o, tryckt med petit i dubbla kolumner. För att lätta anskaffandet, utkommer upplagan i 4 häften; hvarje häfte innehållande omkring 9 komedier lemnas till ett pris af 48 s., så att det hela kommer att belöpa sig till 2 Rbd. Tryckningen begynner i nästkommande April månad. Första häftet väntas utgifvit i Juli, och de följande med 2—3 månaders mellantid, så att hela verket är fulländadt i de första månaderna af nästa år.

Det allmänna intresset för Solberg har afsträat förberedandet af ännu en annan upplaga af hans komedier, på hvilken kommer att följa utgifvandet af de flesta utaf hans öfriga skrifter, jemte upplysningar rörande både dessa, Författaren och hans tid. Under namn af "det Solbergiske Samsund" har nemligen en förening bildat sig för upprättande af ett monument åt den odödlige skriftställaren, och har man wid öfverwägande af det bästa sättet att utföra detta föreningens föremål funnit, att intet monument bättre skulle uppfylla sin bestämelse än ett sådant som restes åt honom genom hans egna verk. Man har derföre beslutat att: 1) bringa i dagen sådana upplagor af Solbergs verk, som kunna kallas Författaren och de två Nationer han tillhör, värdiga; 2) att utgifva sådana skrifter, som kunna upplysa både dessa verk sjelfve, och Författarens lefnad och tidsförhållanden. — Föreningen räknade redan de 3—4 första weekorna efter begynnelsen af sin tillvaro öfver 5000 medlemmar, bestående af Danfkar och Norrmän, den store mannens båda landsmansnationer. Samsundet har sitt hufvudsäte i Köpenhamn och en särskild af desamma utvald komité leder och besörjer alla de arbeten och förrättningar, som företaget medför. Andå till den 1:ste nästkommande Maj står inträde i samsundet öppet för enhvar, äfwen för utlänningar; troligen skola derföre äfwen många svenska wänner af den holbergiska musan synna att teckna sig. Hvarje medlem af samsundet betalar, frän den 1:ste Januari 1842 räknadt, ett årligt bidrag af 1 Rbd., och erhåller för detta, utan vidare betalning, ett exemplar af de

skrifter, som af samsundets medel utgifwas. Det antages, att årligen ett band skall utkomma. För dem som efter d. 1:ste Maj önska att teckna sig såsom medlemmar, blir det swårare att kunna erhålla de af samsundet utgifna skrifter, då upplagans storlek bestämmes efter det antal som anmält sig innan nämnda tid, och ett nytt aftryck endast i det fall föranskaltas att de sednare tillkomna medlemmarnes antal uppgår till åtminstone 400. — Det första arbetet, som genom samsundets krafter utföres blir en splendid upplaga af Solbergs Komedier, tryckt i stor 8:o på en utmärkt sort papper, efter en omsorgsfullt jemförd och reviderad text samt försedd med behöfliga inledningar, anmärkningar, upplysningar, ordförklaringar, m. m. Den belevsagas af Solbergs porträtt, stucket i stål eller koppar, efter den bästa samtida originalmålning. 1:sta delen här af hoppas man skall kunna utkomma under loppet af detta år. De arbeten som närmast efter komedierna komma att utföras; blifwa: 1) Ett fullständigt verk öfver Solbergs lefverne, litterära verksamhet och inslytande på den danska literaturen (hvari också hans autobiografi upptages). Denna skrift förberedes och utarbetas samtidsigt med utgifvandet af komedierna. 2) Upplagor, upplysta med anmärkningar, m. m. af Solbergs Peder Paars, Satirer, Epistler och moraliske Tanker, Helte- og Heltinde-Historier, med flere af hans öfriga skrifter, som företrädeswis egna sig till att bewarvas i literaturen, och som, så widt möjligt, utgifwas i lika format med komedierna.

Resfaren af Ryssland har förordnat att den medicinsk-kirurgiska Akademien i Wilna med d. 1 Augusti innevarande år skall upphöra och i stället en medicinsk Fakultet upprättas wid Wladimir-Universitetet i Kiew. Nämnda medicinsk-kirurgiska Akademi är en återstod af Universitetet, som efter sista polska revolutionen upphäfsades och flyttades till Kiew; med densamma försvinner nu den sista kvarleswan af detta fordom berömda lärosäte, som hos sig räknat så många utmärkta wetskapsmän, t. ex. astronomerna Poczobut Odlanicki och Johan Sniadecki, kemisten Andreas Sniadecki, historikern Joachim Lelewel m. fl.

I tyska bokhandeln har utkommit: "Philip Melancthon. Sein Leben und Wirken aus den Quellen dargestellt von Carl Fr. Matthes" (Altenburg, J. Helbig, 1 Theil 20 Ngr.). Under det talrika lefvernesbeskrifningar öfver Luther utkommit, hade hittills Melancthon, som först wetskapligen utvecklade och framskälde den evangeliska läran, och hvilken denna kyrka har att tacka för sina grundligaste symboliska skrifter och öfverhufvud för sin vidare upp- och färdigbyggnad, alldeles blifwit trängd undan i bakgrunden. Frågawarande skrift lemnar alltså ett bidrag till fyllande af en märklig lucka i den biografiska literaturen.

Lund, tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1842.